

Реалната стойност на договорените заплати намалява – какво може да се направи? (Акценти)

- Всички печалби, постигнати в реално измерение (в статистически „средната“ държава от ЕС) от 2009 г. насам, ерозираха в периода между 2020 г. и 2023 г.
 - Това се дължи основно на умерените номинални увеличения в 14-те държави-членки, които се присъединиха към ЕС преди 2004 г.

Развитие в договорените заплати от 2009 г. насам

- След няколкогодишен спад (по време на финансовата и икономическата криза от 2008 г.), договорените заплати нараснаха значително в реално измерение от 2010-те до 2020 г. Високото инфлационно ниво, преобладаващо 2021 г., подкопа ръста в статистически „средната“ ЕС държава до 2023 г.
- Развитието на действителните заплати в реално измерение е по-благоприятно (според данните за 12-те държави членки). Спадът в реално измерение поради инфлацията беше краткотраен, което позволи печалбите да не се намаляват.
- Развитието на договореното заплащане има тенденция да изостава от действителното възнаграждение в реално измерение.
- Колективното договаряне на заплатите играе по-важна роля в 14-те държави членки на ЕС, присъединили се към ЕС преди 2004 г.
 - В ЕС-14 обхватът на работниците през колективните трудови договори е средно по-висок, отколкото в държавите, присъединили се към ЕС от 2004 г. насам.
 - Държавите, присъединили се към ЕС през 2004 г. и по-късно, наблюдават по-значителни увеличения на договореното заплащане в реално измерение, което не беше премахнато от скорошното увеличение на цените, но беше силно намалено.
 - При повечето държави от ЕС-14 растежът на договорените реални заплати е по-скромен, а работниците, получаващи колективно договорени ставки, виждат значителен спад в заплащането си в реално измерение, което все още не се е възстановило до реалните нива от 2009 г.

Таблица 1 разглежда договорените номинални заплати за 12 ЕС държави в периода 2010-2023 г. Констатации от таблицата:

- При всички държави се наблюдава спад на размера на договорените номинални заплати през 2023 г. в сравнение с 2010 г. Това са: Австрия (от 101.1 на 137.5), Белгия (от 100.6 на 114.8), Чехия (от 103.1 на 155.7 (за 2022 г. поради неналични данни за 2023 г.)), Финландия (от 102.0 на 125.6), Германия (от 101.8 на 144.8), Италия (от 102.2 на 119.7), Малта (от 102.5 на 127.1 (за 2022 г. поради неналичност на данни за 2023 г.)), Нидерландия (от 101.3 на 134.5), Португалия (от 102.4 на 136.9 (за 2022 г. поради неналичност на данни за 2023 г.)), Словакия (от 103.5 на 175.4 (за 2022 г. поради неналичие на данни за 2023 г.)), Испания (от 102.2 на 126.5), Швеция (от 102.0 на 137.2)

Таблица 2 разглежда договорените реални заплати за 12 ЕС държави в периода 2010-2023 г. Констатации от таблицата:

- При част от държавите се наблюдава спад на размера на договорените реални заплати през 2023 г. в сравнение с 2010 г. Това са: Австрия (от 99.4 на 92.8), Белгия (от 98.3 на 81.0), Финландия (от 100.3 на 94.2), Италия (от 100.6 на 89.6), Малта (от 100.5 на 100.4 (за 2022 г. поради неналични данни за 2023 г.)), Нидерландия (от 100.4 на 95.1), Испания (от 100.2 на 96.9).
- При част от държавите се наблюдава ръст на размера на договорените реални заплати през 2023 г. в сравнение с 2010 г. Това са: Чехия (от 101.9 на 106.5 (за 2022 г. поради неналичност на данни за 2023 г.)), Германия (от 100.7 до 104.8), Португалия (от 101.0 на 111.1), Словакия (от 102.8 на 127.3 (за 2022 г. поради неналичие на данни за 2023 г.)), Швеция (от 100.1 на 102.2).

Инфлацията и договарянето на работните заплати през 2023 г.

- В малък брой от разглежданите страни (Белгия и Люксембург) регулации от по-високо ниво управляват развитието на заплатите
- Регулации от по-високо ниво контролират минималната заплата във Франция, тъй като минималната заплата е индексирана спрямо инфлацията и части от ръста на заплатите с косвен ефект за договорените заплати.

- Във Франция колективните договори не съдържат клаузи за индексирание на заплатите, защото е забранено. Същото важи и за Италия, Холандия и Испания, а основната причина за това е притеснението от провокиране на „спирали на заплатите и цените“ – феномен, наблюдаван през 70-те години на миналия век.
- Кипър и Малта „надбавките за издръжка на живота“ (които допълват заплатите) се индексират и по този начин компенсират работниците до известна степен за нарастващата инфлация.
- В Португалия и Испания се постигнаха през 2022/3г. двустранни и тристранни споразумения на високо ниво, които отчитат очакваното развитие на инфлацията. Тези споразумения оказаха влияние върху по-нататъшните преговори за заплащане и действителните заплати.
- Във Финландия се използва системата на често (основно при нужда) предоговаряне на колективните трудови договори при достигането на определени прагове за увеличение на цените.
- При договарянето на колективни трудови договори инфлацията се разглежда на ad hoc база.
 - Пример за това е австрийският модел „формулата Беня“ (инфлация плюс половината от увеличението на производителността на труда).
- Договорените увеличения в част от ЕС-14 не отговарят на инфлационните нива (в Чехия)
- Колективното трудово договаряне в част от ЕС-14 включва клауза за реагиране на инфлацията чрез еднократни компенсационни плащания (Австрия и Германия) вместо чрез (по-) значителни увеличения на основното заплащане. В Ирландия се предоставят необлагаеми с данъци ваучери.

Промени в рамките на колективното трудово договаряне през 2023 г.

- През 2023 г. част от ЕС-14 реформираха аспекти на рамките и структурите си за колективно договаряне (Финландия, Португалия, Норвегия, Франция, Испания, Румъния)

В заключение

- Договореното заплащане реагира с по-бавни темпове относно високите нива на инфлация в сравнение с действителното възнаграждение (или националните минимални заплати).
 - В резултат на това всички печалби, постигнати в реално измерение в „средната“ европейска държава от 2009 г. насам, бяха заличени през 2023 г.
 - Действителното възнаграждение в реално измерение отново се покачва и се очаква договорените заплати също да се покачат.
 - Рамката за колективно договаряне, която подкрепя честото предоговаряне и помага на партньорите в договарянето да подновят споразуменията, дори в случай на неразбирателства, е жизненоважна.
- Най-новите адаптации на рамките на договаряне са в страни, в които покритието на колективното договаряне е високо (Финландия, Франция, Норвегия, Португалия и Испания).
 - Препоръка: държавите с по-малък обхват на договаряне и динамика в преговорите за заплатите да последват примера